

natelných individuálních karet, kam se přenášely informace z encyklopedií a biografických slovníků. Zpracování se soustředilo hlavně na problém třídního původu, povolání, ideologického zaměření a účasti ve spiknutích a povstáních. Potvrdil se běžný odhad o převažujícím zemansko-šlechtickém původu tehdejší polské inteligence (60 %). Více než polovinu zastoupených povolání tvořili vědci, literáti a umělci, což hovoří o tom, že daná povolání byla při selekci biografických zdrojů považována za nejdůležitější. S malými výjimkami bylo zastoupeno pouze pravicově konzervativní a demokratické (resp. liberální) ideologické zaměření, obě téměř stejnou měrou; socialistické zaměření se vyskytlo pouze v zárodečně podobě. Výzkum je příkladem historické („ex post facto“) obsahově statistické analýzy publikovaných materiálů. Některé metodické obtíže technického i interpretačního rázu, velký počet nekategorizovatelných případů (u řady údajů kolem 30 %) atd. — to může být v další etapě studia překonáno podle autora samého pouze přechodem k čerpání z archivů.

D. S.

Szczepański J.: Materiały do ogólnej charakterystyki ludzi polskiego świata naukowego w XIX. i początkach XX. w

in: Kultura i społeczeństwo 1962, nr. 3.

Životopisné údaje o 1961 polských vědcích byly zpracovány stejnou metodou jako při výše anotovaném výzkumu širšího sociálního okruhu polské inteligence. Více než polovinu tvoří představitelé humanitních věd. Autor provádí kvantitativní analýzu představitelů jednotlivých oborů podle povolání, politické angažovanosti, represí, spojení zájmů o různé vědní obory atd. Např. u historiků byla zjištěna vysoká profesionální diferenciacie, vlastenecké vědomí vlastního národního poslání, které se projevilo společensko-politickou aktivitou i činy v období povstání. „Čistých“ sociologů bylo v daném období málo, zájem o sociologii krystalizoval postupně v rámci jiných humanitních oborů. 57,1 % zkoumaných mělo zemansko-šlechtický původ (nabízí se srovnání s podobně zpracovanými údaji o české inteligenci téže doby), ani jeden nepocházel z dělnické rodiny. Nejvyšší procento společensko-politických činitelů vykazují ekonomové, právníci a chemici, nejvyšší podíl účastníků ozbrojených bojů mají historikové, matematici a filosofové.

D. S.

Fritz R.: Die Ordnung des Betriebes in der Sicht der deutschen Gewerkschaften nach 1945

Köln und Opladen 1965.

Sociologická práce o vývoji postojů západo-německých odborů k otázkám sociální organizace podniku od druhého světové války. Užívá historickoprocedurálních postupů. Analýza problematiky spolurozhodování osazen-

stva (Mitbestimmung) vede autora k závěru o zájmové pluralistickém zřízení závodů. Vcelku nekriticky interpretuje v odborářských kruzích často tradovanou formuli o zrovnoprávnění kapitálu a práce. Probírá hranice sociálních funkcí podniku. Účelový systém podniku v pojetí odborů zahrnuje obhajobu zaměstnance, ovšem dávno již ne ve smyslu odporu proti racionalizaci, ale zmírnění jejich škodlivých průvodních zjevů. I když autorovy koncepte o přechodu od mocenské k věcně nutné struktuře podniku mohou být předmětem kritiky, zasluhují pozornosti jeho úvahy o protikladu mezi zájmovým dualismem společenské struktury podniku a podmínkami podnikové kooperace. Tím, že odbory si monopolizovaly pracovní boj, přešel podle autora tento boj do mimopodnikové společenské sféry. Tím se snaží vysvětlit fakt snížení počtu i intenzity vnitropodnikových konfliktů v NSR.

D. S.

Soziologische und psychologische Erfahrungen aus Forschung und Praxis. Aufsatzsammlung. Zusammengestellt: Dipl.-oec. Gerhart Müller

Verlag Die Wirtschaft Berlin, 1965, stran 207.

Podnět k zintenzivnění sociologického výzkumu v NDR dalo usnesení politického byra ústředního výboru SED ze dne 15. září 1964. Toto usnesení orientovalo německé marxistické sociology na výzkum společenských a ideologických podmínek, faktorů a hnacích sil technické revoluce v období rozsáhlé výstavby socialismu.

V knize jsou obsaženy příspěvky různých autorů o některých sociologických a psychologických problémech, které jsou v daném okamžiku aktuální, a to nejen bezprostředně v NDR, ale i u nás.

Heinz Kallabis se zabývá otázkou předmětu a vztahu filosofie, sociologie a vědeckého komunismu. Připomíná, že ve společenské oblasti existují různé druhy zákonů, které se odlišují jak oblastí svého působení, tak stupněm své obecnosti. Na základě tohoto rozlišení pak vymezuje předmět historického materialismu, marxistické sociologie a jednotlivých sociálněvědních disciplín (jako je politická ekonomie, státní a právní věda, etika, estetika, psychologie atd.).

Značná pozornost je věnována sociologii práce, sociologii průmyslu a sociologii podniku, zejména pokud jde o analýzu problémů, kterým se tyto disciplíny mají věnovat. Není opomenuta ani sociologie organizace, která ovšem není samostatnou sociologickou disciplínou, ale pouze jedním aspektem sociologie; jako taková nemá význam pouze pro sociologii práce a sociologii průmyslu. Hlediska pro systematiku sociologické organizační analýzy předběžně zahrnují: 1. organizaci jako sociologický systém (neboli instituci), 2. sociální pozici a výkon funkcí, 3. rozhodování jako sociologický proces a 4. konflikt a konfliktní situaci v ne-